
ANEKS
– przykładowy projekt
badania morale

Proponowana koncepcja badań morale/
proposed concept of examinations of the morale

Marian Cieślarczyk, Adam Kołodziejczyk

1. Wprowadzenie/Introduction

Przedstawiony w niniejszym rozdziale projekt dotyczący naukowego badania fenomenu morale w odniesieniu do różnych grup społeczno-zawodowych, w tym: administracji i służb mundurowych, ale także grup zadaniowych w sporcie i w biznesie, posiada formę wymaganą przez Narodowe Centrum Nauki. Wiąże się to z faktem, że w takiej jak niżej przedstawiono postaci projekt aspirował do uzyskania finansowania na jego praktyczną realizację. Chociaż zabiegi te nie zakończyły się powodzeniem, to jednak pozytywne opinie kilku specjalistów zajmujących się problematyką morale skłoniły autorów tego projektu, do jego opublikowania¹. Projekt ten stanowił znaczącą inspirację do powstania niniejszej publikacji.

2. Cel prowadzonych badań/Hipoteza badawcza/Purpose of the research/Research hypothesis

Realizowane w ramach Projektu badania o charakterze teoretycznym, metodologicznym i empirycznym mają (miały – akt. uzup.) na celu: *A) określenie istoty zjawiska morale i jego znaczenia dla sprawności funkcjonowania instytucji administracji publicznej i służb mundurowych w czasie pokoju, kryzysów i potencjalnego konfliktu zbrojnego w wymiarze krajowym i międzynarodowym; B) wyjaśnienie uwarunkowań funkcjonowania morale w w/w sytuacjach, ze zwróceniem szczególnej uwagi na czynniki kulturowe; C) opracowanie modeli pomiaru morale i koncepcji jego doskonalenia.*

Opracowując ten projekt przyjęto założenie, że: *a) w najbliższych dziesięcioleciach będzie wzrastać znaczenie „czynnika morale” dla jakości funkcjonowania państw i społeczeństw, a w nich instytucji i organizacji w różnych sferach życia i bezpieczeństwa w wymiarze krajowym i międzynarodowym; b) dotychczasowa wiedza dotycząca istoty fenomenu morale i jego znaczenia dla administracji i służb mundurowych oraz uwarunkowań tego zjawiska jest niewystarczająca, co nie sprzyja diagnozowaniu i doskonaleniu poziomu i charakteru morale.*

¹ Brak zgody na finansowanie tego projektu ze środków NCN w ramach OPUS 12 nie musiało wiązać się z niską oceną merytoryczno-metodologiczną tego przedsięwzięcia. Można raczej przypuszczać, że wiele ośrodków w naszym kraju nie jest jeszcze przygotowanych do podejmowania wyzwań, jakim są badania o charakterze inter-, multi- czy transdyscyplinarnym. Mogą o tym świadczyć np. skrajnie odmienne opinie dotyczące jakości merytorycznej i metodologicznej prezentowanego w tym rozdziale projektu, wyrażane przez poszczególnych recenzentów.

Zastosowana metoda badawcza/metodyka/The applied research method/Methodology

W tak sformułowanym Projekcie zamierza się (zamierzano – akt. uzup.) dokonać charakterystyki zjawiska morale i jego uwarunkowań w świetle różnych poglądów teoretycznych obecnych w historii myśli społecznej i we współczesnej literaturze naukowej, wynikających z uwarunkowań kulturowych, wpływu wielkich teorii społecznych i powiązanych z nimi różnych orientacji metodologicznych (P. Sztompka, 1999). W I fazie badań przewiduje się wykorzystanie *ilościowych i jakościowych metod badawczych* stosowanych w psychologii i socjologii, w naukach prawnych i ekonomicznych, w naukach o bezpieczeństwie i obronności, a także charakterystycznych dla tych dyscyplin naukowych metod, technik i narzędzi badawczych. Zostaną one dostosowane do każdego z pięciu zadań (1-5) i opracowane przez kierowników tych zadań, a także przedyskutowane w tym gronie i zaakceptowane przez kierownika Projektu. Przewiduje się utworzenie wspólnej „platformy badawczej” dzięki zastosowaniu *triangulacji* w odniesieniu do *badaczy* i stosowanych przez nich *teorii* oraz *metod*, technik i narzędzi badawczych oraz – w II fazie badań – zebranych przy pomocy tych narzędzi *danych*. Jednym z efektów I fazy badań powinno być opracowanie przez pięć zespołów zadaniowych wspólnej „platformy badawczej”.

W II fazie badań konieczne będzie wykorzystanie *inter- i transdyscyplinarnej perspektywy badawczej*. Biorąc pod uwagę specyfikę przedmiotu badań, sformułowanego problemu i przyjętych celów badań zasadnym wydaje się wykorzystanie przez kierowników zadań, w zależności od potrzeb, metody hermeneutycznej i interpretacyjnej, a także metod analizy: systemowej, porównawczej, scenariuszowej, wielokryterialnej i statystycznej; metody symulacyjnej i metody fenomenologicznej. Znajdzie to odzwierciedlenie w koncepcjach badań opracowanych przez zespoły powołane dla realizacji każdego zadania badawczego.

4. Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa/The impact of the expected results on the development of science, civilization and the society

Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że uzyskane w Projekcie wyniki badań wniosą znaczący wkład do rozwoju kilku dyscyplin naukowych (psychologii, socjologii, prawa, nauk o administracji i pedagogiki, a także nauk o bezpieczeństwie i obronności). Zakłada się, że realizacja Projektu i osiągnięcie przyjętych

celów pozwoli także zebrać cenne doświadczenia i wzbogacić wiedzę w zakresie prowadzenia badań o charakterze *inter- i transdyscyplinarnym*, zarówno w warstwie merytorycznej jak i metodologicznej.

Lepsze rozumienie istoty zjawiska morale oraz jego uwarunkowań w wymiarze narodowym i międzynarodowym, a także umiejętność wykorzystania tej wiedzy w praktyce edukacyjnej, powinny sprzyjać rozwojowi współpracy międzynarodowej między instytucjami i organizacjami narodowymi, odpowiedzialnymi za różne aspekty szeroko rozumianego bezpieczeństwa (ekologicznego i zdrowotnego, ekonomicznego i społecznego, politycznego, publicznego, militarnego, kulturowego i informacyjnego), w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Zakłada się, że będzie to dobrze służyć umacnianiu systemu bezpieczeństwa narodowego i jego „kompatybilności” z analogicznymi systemami w innych krajach UE i NATO. Osiągnięta w ten sposób „wartość dodana” będzie szczególnie przydatna w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych, wykraczających poza granice jednego kraju.

Purpose of the conducted research/research hypothesis

The theoretical, methodological and empirical research that will be carried out as part of the Project will be aimed to: *A) define the issue of the phenomenon of morale and its significance to the efficiency of the functioning of public administration and uniformed services at the time of peace, crises and potential armed conflict on the national and international level, B) clarify the conditions of the functioning of morale in the afore-mentioned events, including in particular cultural aspects, C) develop models of measurement of morale and a concept for its improvement.*

It is assumed that: *a) the significance of the “morale factor” to the quality of the functioning of countries and communities, and consequently institutions and organisations in different areas of life and security on the national and international level will increase in the next decades; b) the hitherto knowledge of the issue of the phenomenon of morale and its significance to the administration and uniformed services and the conditions of this phenomenon is insufficient, which does not contribute to diagnosing or improvement of the level and nature of morale.*

The applied research method/methodology

In the Project it is planned to characterise the phenomenon of morale and its conditions within the light of different theoretical views present in the history of social thought and in the contemporary scientific literature, resulting from cultural conditions, the impact of great social theories and different methodological orientations connected with them. (P. Sztompka, 1999). The *first phase* of the research will include the use of *quantitative and qualitative research methods* used in psychology and

sociology, in legal and economic sciences, in security and defence and the research methods, techniques and tools that are characteristic to these scientific disciplines. They will be adjusted to each of five tasks (1-5), prepared by supervisors of these tasks and discussed in this group as well as accepted by the supervisor of the Project. There is planned the creation of a common “research platform” due to the use of triangulation in relation to *researchers, methods and theories* applied by them, research techniques and tools and – in the second phase – *data* collected with the use of such tools. One of effects of the first phase should be establishment of five task teams of a common “research platform”.

In the *second phase* the *inter- and trans-disciplinary research perspectives* will have to be applied. Taking into account the specificity of the subject of the research, the formulated issue and the adopted objectives of the research, it seems justified for task supervisors to apply the hermeneutical and interpretation methods where they are needed as well as systems, comparative, scenario, multi-criteria and statistical analysis methods; the simulation method and the phenomenological method. It will be reflected in the concepts of research prepared by sub-teams established for realization of each research task.

The impact of the expected results on the development of science, civilisation and the society

One may assume with high probability that the research results that will be obtained as part of the Project will considerably contribute to the development of a few scientific disciplines, such as psychology, sociology, law, administration sciences, pedagogics, defence and security. It is assumed that the implementation of the Project and accomplishment of the adopted objectives will also allow to gain valuable experience and improve knowledge in the scope of conducting *inter- and trans-disciplinary research*, both as regards the substance and methodology. Better understanding of the essence of the phenomenon of morale and its conditions on the national and international level and the ability to use such knowledge in the educational practice should contribute to the development of the international cooperation between national institutions and organisations responsible for different aspects of the broadly-understood security (including ecological, health, economic and social, political, public, military, cultural and information security) on the national and international level. It is assumed that it will have a good impact on the strengthening of the national security system and its compatibility with analogous systems in other Member States of the EU and NATO. The value added reached in this way will be particularly useful in the event of different crises going beyond the borders of one country.

5. Popularnonaukowe streszczenie projektu/Popular science summary of the project

W najbliższych dziesięcioleciach wśród wielu czynników służących bezpieczeństwu człowieka, państw i społeczeństw oraz funkcjonujących w nich instytucji, organizacji i stowarzyszeń, prawdopodobnie coraz większe znaczenie będzie miało „morale” podmiotów fizycznych i prawnych, traktowane jako swoisty rodzaj ich „siły”. Upraszczając można przyjąć, że „morale” jest fenomenem psychospołecznym i prakseologicznym, w dużym stopniu uwarunkowanym kulturowo. Dotychczas było ono badane przez przedstawicieli poszczególnych dyscyplin naukowych (najczęściej psychologów i socjologów) w odniesieniu do małych struktur organizacyjnych sił zbrojnych funkcjonujących na „polu walki”. Badania te prowadzone były głównie w krajach najwyżej rozwiniętych i tam właśnie praktycznie wykorzystywano wyniki badań. W Polsce dotychczas zajmowano się „morale” w niewystarczającym stopniu, a podejmowane w tym zakresie „nieśmiałe” próby nie kończyły się powodzeniem. Deficyt wiedzy dotyczącej istoty tego zjawiska i jego uwarunkowań powodował brak kompetencji kierowników i dowódców różnych szczebli w zakresie diagnozowania i doskonalenia „morale” swoich podwładnych. Problem ten był dotychczas bardziej odczuwalny niż racjonalnie wytłumaczalny.

Tymczasem coraz większe zainteresowanie zjawiskiem „morale”, zresztą nie tylko w naszym kraju, wykazuje nie tylko wojsko i inne służby mundurowe (policja, antyterrorysty, straż pożarna, straż graniczna, straż więzienna), ale także przedstawiciele administracji i duszpasterstwa, pracownicy służby zdrowia, „ludzie biznesu”, a nawet trenerzy zespołów sportowych. Na zasadność powyższych sformułowań wskazywało duże zainteresowanie ogólnopolską konferencją naukową poświęconą morale służb mundurowych, zorganizowaną w dniu 26 listopada 2015 roku na Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach. Była to pierwsza od blisko ćwierć wieku w naszym kraju konferencja naukowa poświęcona tej problematyce. Jej uczestnicy zobowiązali organizatorów do przygotowania i przeprowadzenia badań dotyczących fenomenu „morale”, czego efektem jest niniejszy Projekt.

Poprzez badania teoretyczne i empiryczne prowadzone przez przedstawicieli kilku dyscyplin naukowych przy wykorzystaniu metod, technik i narzędzi charakterystycznych dla tych dyscyplin oraz dzięki zastosowaniu inter- i transdyscyplinarnej perspektywy badawczej, zamierza się osiągnąć następujące cele naukowe:

- a) poznanie istoty zjawiska morale oraz sposobów jego funkcjonowania i czynników na to wpływających, ze zwróceniem szczególnej uwagi na uwarunkowania kulturowe i sytuacyjne, w tym m.in. wpływ kultury organizacyjnej i informacyjno-komunikacyjnej, kultury prawnej i kultury bezpieczeństwa na poziom

i charakter morale podmiotów fizycznych i prawnych. Poprzez badania zamierza się określić podobieństwa i różnice w znaczeniu i sposobie funkcjonowania morale w różnych krajach, a także w różnych instytucjach i organizacjach w tym samym kraju, czyli w Polsce;

- b) opracowanie modeli pomiaru morale oraz koncepcji doskonalenia poziomu i charakteru morale różnych instytucji i organizacji, uwzględniając ich funkcjonowanie (działanie i współdziałanie) w tzw. warunkach normalnych, kiedy morale powinno być diagnozowane i doskonalone, w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych i w czasie hipotetycznej „wojny”, w jej wydaniu obserwowanym w II dekadzie XXI wieku (hybrydowość, sieciowość itp.).

Zakłada się, że realizacja Projektu przyczyni się do merytorycznego i metodologicznego rozwoju kilku dyscyplin naukowych – psychologii, socjologii, prawa, nauk o administracji i pedagogiki, a także nauk o bezpieczeństwie i obronności – zaś efekty badań będą wykorzystywane w praktyce kierowania, dowodzenia i przewodzenia oraz w procesie edukacyjnym i w dalszych badaniach fenomenu morale.

Popular science summary of the project

In the next few decades the morale of natural and legal entities, treated as a certain type of their power, will probably be of greater and greater significance amongst many factors contributing to the security of people, countries and societies as well as different institutions, organisations and associations functioning in them.

Morale may be briefly defined as a psycho-social and praxeological phenomenon that is culturally conditioned to a large extent. So far morale has been researched on by representatives of particular scientific disciplines (in most cases by psychologists and sociologists) with regard to small organisational structures of armed forces functioning on the battlefield. The afore-mentioned research was carried out in particular in the most developed countries, where the research results were used in practice. As regards Poland, the issue of morale has been so far handled to an insufficient extent, and the feeble attempts made in this scope failed. The knowledge deficit related to the essence of this phenomenon and its conditions resulted in a lack of competences on part of managers and commanders of different levels in the scope of diagnosing and improvement of morale of their subordinates. So far this problem has been encountered but not explained rationally.

It is not only the armed forces and other uniformed services (police, anti-terrorists, fire service, border guard, prison service) that express a greater and greater interest in the phenomenon of morale, but also representatives of administration and pastoral office, employees of healthcare service, businesspeople and even coaches

of sports teams. The legitimacy of the above thesis was confirmed by great interest aroused by the all-Poland scientific conference focusing on morale of uniformed services, held on 26 November 2015 at Siedlce University of Natural Sciences and Humanities. It was the first scientific conference in Poland devoted to this issue for nearly twenty-five years. Its participants undertook organisers to prepare and carry out research on the phenomenon of morale, the result of which is this Project.

The following scientific objectives are planned to be accomplished as a result of theoretical and empirical research conducted by representatives of a few scientific disciplines with the use of methods, techniques and tools characteristic for these disciplines and thanks to the application of the inter- and trans-disciplinary research perspective:

- a) to find the essence of the phenomenon of morale and the manners of its functioning as well as factors affecting it, taking into account in particular cultural and situation-based conditions, including inter alia the impact of organisational culture, information and communication culture, legal culture and security culture on the level and nature of morale of natural and legal entities. The research will be used to define the similarities and differences in the significance and manner of functioning of morale in different countries, as well as in different institutions and organisations in a single country, i.e. in Poland;
- b) to develop models of measurement of morale and a concept for improvement of the level and character of morale of different institutions and organisations, taking into account their functioning (acting and coacting) under normal conditions, when morale should be diagnosed and improved, in different crisis situations and at the time of a hypothetical 'war' as observed in the 2nd decade of the 21st century (hybrid, network war, etc.).

According to assumptions, the Project implementation will contribute to substantive and methodological development of a few scientific disciplines, such as psychology, sociology, law, administration sciences and pedagogics, as well as security and defence, and the research results will be used in the practice of commanding, managing and leading and in the educational process as well as in further research on the phenomenon of morale.

Justification – basic research

The research that will be conducted as part of the Project will be of basic nature within the meaning of the Act on the Principles of Financing Science of 30 April 2010, Chapter 1, Article 2, item 3) a). The above relates both to the theoretical and methodological level, and to the empirical research carried out for the purpose of

the Project. The theoretical research, using knowledge in the scope of psychology, sociology, law, organisation and management sciences, defence and security will allow to learn about the essence of the phenomenon of morale and mechanisms of its functioning in institutions of national and local administration authorities as well as in uniformed services (armed forces, police, fire service). The interdependencies between the level and character of morale of such entities and the efficiency of their acting and co-acting in crisis situations and in hypothetically assumed situations of a war of the informative, hybrid or network nature will be described. Such issues have not been yet researched on, and the demand for such knowledge will increase. The definition of the factors conditioning the level and character of morale, taking into account in particular cultural conditions (organisational culture, information and communication culture, legal culture and security culture) may contribute to the establishment of a common platform of international comparative studies in the EU and NATO. The methodological research (research on research) will provide foreground in the scope of carrying out joint research on the phenomenon of morale by representatives of the afore-mentioned scientific disciplines. Apart from monodisciplinary research, the Project will also involve gathering knowledge and experience related to inter- and trans-disciplinary research, which will contribute to the development of methodology of research on problems connected with broadly-understood security. The empirical research, preceded with the afore-mentioned theoretical and methodological research, will allow to develop models of research on morale and the concept of its improvement with regard to the institutions and organisations listed above.

6. Plan badań/Plan of the examination

Lp.	Nazwa zadania badawczego	
1.	<p>Określenie istoty zjawiska „morale”, jego uwarunkowań i modeli badań</p> <p>1.1. Identyfikacja funkcjonujących sposobów rozumienia pojęcia „morale” w literaturze krajowej i międzynarodowej</p> <p>1.2. Określenie istoty zjawiska „morale” oraz wyjaśnienie jego uwarunkowań</p> <p>1.3. Zidentyfikowanie dotychczas istniejących modeli badań morale. Przewiduje się że zadanie to będzie realizowane w latach i obejmie etapy 1-5 w I i II fazie badań.</p> <p>Ta część zadania, która będzie wykonana w latach (etapy 1-3) będzie stanowiła teoretyczną i metodologiczną podstawę do realizacji zadań 2-5.</p>	<p>Definition of the essence of the phenomenon of morale, its conditions and models of research</p> <p>1.1. Identification of the existing ways of understanding the concept of morale in the national and international literature</p> <p>1.2. Definition of the essence of the phenomenon of morale and clarification of its conditions</p> <p>1.3. Identification of the hitherto models of research on morale. This task is predicted to be performed in the years and to include stages 1-5 in the 1st and 2nd phases of the research. This part of the task, to be performed in the years (stages 1-3), will constitute theoretical and methodological grounds for the performance of tasks 2-5.</p>
2.	<p>Określenie znaczenia „morale” dla jakości funkcjonowania administracji i służb mundurowych</p> <p>2.1. Określenie znaczenia „morale” dla jakości funkcjonowania jednostek administracji samorządowej i państwowej.</p> <p>2.2. Zbadanie znaczenia „morale” dla jakości funkcjonowania służb mundurowych.</p> <p>2.3. Opisanie podobieństw i różnic w funkcjonowaniu morale w badanych grupach. Realizacja tego zadania przewidywana jest na lata i obejmie etapy 2, 3, 4, 5 w I i II fazie badań.</p>	<p>Significance of morale to the quality of the functioning of administration and uniformed services</p> <p>2.1. Definition of the significance of morale to the quality of the functioning of units of national and local administration authorities.</p> <p>2.2. Examination of the significance of morale to the quality of the functioning of uniformed services.</p> <p>2.3. Description of similarities and differences in the functioning of morale in the analysed groups. This task is planned to be performed in the years and to include stages 2, 3, 4, 5 in the 1st and 2nd research phase.</p>
3.	<p>Określenie kulturowych uwarunkowań „morale”</p> <p>3.1. Określenie zależności między kulturą organizacyjną i kulturą informacyjno-komunikacyjną a morale. 3.2. Zbadanie zależności między kulturą prawną a morale.</p> <p>3.3. Opisanie zależności między kulturą bezpieczeństwa a morale. Przewiduje się że zadanie to będzie realizowane w latach czyli w I i II fazie badań obejmując etapy 1-5.</p>	<p>Definition of cultural conditions of morale</p> <p>3.1. Definition of interdependencies between organisational culture, information and communication culture and morale.</p> <p>3.2. Examination of interdependencies between legal culture and morale.</p> <p>3.3. Description of interdependencies between security culture and morale. This task is planned to be performed in the years, i.e. in the 1st and 2nd phases of the research (stages 1-5).</p>
4.	<p>Opracowanie modeli pomiaru „morale”</p> <p>4.1. Opracowanie teoretycznych założeń koncepcji pomiaru „morale”</p> <p>4.2. Konceptualizacja narzędzi pomiarowych (diagnostycznych)</p> <p>4.3. Empiryczna weryfikacja narzędzi i ich modyfikacja na podstawie wyników badań empirycznych. Zadanie to będzie realizowane w latach i obejmie fazy I i II a w nich etapy 2,3,4 i 5.</p>	<p>Development of models of measurement of morale</p> <p>4.1. Development of theoretical assumptions of the concept of measurement of morale</p> <p>4.2. Conceptualisation of tools for measurement of morale (diagnostic tools)</p> <p>4.3. Empirical verification of tools and their modification on the basis of the results of the empirical research. The task will be performed in the years and include the 1st and 2nd phases, stages 2, 3, 4 and 5.</p>
5.	<p>Opracowanie koncepcji doskonalenia morale</p> <p>5.1. Pracowników jednostek administracji.</p> <p>5.2. Służb mundurowych. Przewiduje się, że zadanie to będzie realizowane w latach czyli w II fazie badań obejmującej etapy 3-5.</p>	<p>Development of a concept for improvement of morale</p> <p>5.1. Employees of administration units.</p> <p>5.2. Uniformed services. This task is planned to be performed in the years, i.e. in the 2nd phases of the research (stages 3-5).</p>

7. Skrócony opis projektu/Shortened project description

Cel naukowy projektu

Realizacja Projektu badawczego pozwoli udzielić odpowiedzi na następujące *pytanie problemowe*: „*Na czym polega istota zjawiska morale, od czego zależy jego poziom i charakter oraz jakie ma ono znaczenie dla funkcjonowania administracji i służb mundurowych w czasie pokoju, sytuacji kryzysowych oraz wojny, w wymiarze krajowym i międzynarodowym?*” Zakłada się, że:

- 1) aktualny stan wiedzy dotyczącej istoty zjawiska morale oraz jego uwarunkowań jest niewystarczający, co nie sprzyja diagnozowaniu i doskonaleniu morale oraz wykorzystaniu tej wiedzy w praktyce, także edukacyjnej, pomimo wzrastającego znaczenia morale w służbie publicznej – cywilnej i „mundurowej” – w wymiarze krajowym i międzynarodowym;
- 2) deficyt wiedzy na temat istoty i uwarunkowań zjawiska morale utrudnia poznanie mechanizmów jego funkcjonowania w odniesieniu do różnych instytucji i organizacji, w wymiarze krajowym i międzynarodowym;
- 3) poznanie kulturowych uwarunkowań funkcjonowania morale w odniesieniu do objętych badaniami instytucji narodowych powinno sprzyjać rozwijaniu ich efektywnej współpracy z podobnymi instytucjami w wymiarze międzynarodowym, co jest szczególnie ważne w sytuacjach kryzysowych;
- 4) charakter zjawiska morale wymaga zaangażowania w realizację projektu specjalistów z kilku dyscyplin naukowych, którzy wykorzystają charakterystyczne dla danej dyscypliny metody, techniki i narzędzia badawcze, zaś zebrany przez nich materiał zostanie przeanalizowany i opracowany w perspektywie inter- i transdyscyplinarnej, o czym szerzej w dalszej części „Skróconego opisu Projektu”.

Znaczenie projektu

Dotychczas definiowano morale i badano je głównie w wymiarze narodowym w odniesieniu do wojska i jego komponentów organizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem małych jednostek zadaniowych, czyli oddziałów i pododdziałów. W rezultacie w publikacjach na ten temat uwidaczniały się „narodowe” sposoby rozumienia zjawiska morale oraz zróżnicowane podejścia metodologiczne dostrzegane na poziomie mikrostrukturalnym i mikrospołecznym. Jednocześnie w podejmowanych dotychczas próbach badania morale analizowano to zjawisko bądź to w świetle wiedzy psychologicznej bądź wiedzy socjologicznej.

Analiza literatury pozwala zauważyć, że w badaniach morale nie wykorzystano inter- i transdyscyplinarnej perspektywy badawczej, bez zastosowania której trudno jest zrozumieć istotę fenomenu morale, zasady jego funkcjonowania i znaczenie praktyczne. Sytuacja ta nie sprzyja opisywaniu i wyjaśnieniu istoty tego zjawia-

ska, utrudnia określanie uwarunkowań poziomu i charakteru morale, zwłaszcza tak istotnych uwarunkowań kulturowych. W rezultacie rodzi to różne problemy związane z wykorzystaniem wiedzy z tego zakresu w praktyce diagnozowania i doskonalenia morale, także w kontekście rozwijanej współpracy międzynarodowej.

W Polsce po zmianach ustrojowych tematyka morale uwzględniana była marginalnie w programach kształcenia uczelni wojskowych, w związku z czym wiedza w tym zakresie dowódców różnych szczebli jest raczej niewystarczająca. Problematyka ta nie jest również uwzględniana w programach kształcenia innych uczelni wyższych, w których nierzadko pojęcie „morale” mylone jest z moralnością. Tymczasem fenomenem „morale” coraz częściej interesują się nie tylko przedstawiciele służb mundurowych (wojska, straży granicznej, policji, straży pożarnej i innych), ale także politycy, pracownicy administracji rządowej i samorządowej, a nawet biznesmeni. Stwierdzono to podczas V Transdyscyplinarnej Konferencji Naukowej nt. *O potrzebie i możliwościach diagnozowania oraz doskonalenia morale żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych*, zorganizowanej w dniu 26 listopada 2015 roku na Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach.

W naszym kraju pierwsze badania morale prowadzone były w wojsku, w latach międzywojennych, w kontekście rodzącej się w Polsce socjologii wojska i wojny. Po II wojnie światowej, w PRL morale analizowano na poziomie różnych jednostek organizacyjnych LWP i rozpatrywano w kontekście socjalistycznej nauki wojennej oraz stanu moralno-politycznego armii socjalistycznej, co sprzyjało ideologizacji tej problematyki oraz ograniczało wartość poznawczą prowadzonych analiz i badań oraz obniżało ich użyteczność praktyczną. W innych krajach socjalistycznych było podobnie co wiązało się ze wspomnianą ideologizacją nauk społecznych. Natomiast na Zachodzie od czasu szeroko zakrojonych badań morale zespołu Samuela A. Stouffera poświęcano wiele uwagi i zrealizowano wiele użytecznych praktycznych badań. Jednak ich słabością było podejście monodyscyplinarne (psychologiczne lub socjologiczne) i na ogół zogniskowane na małych grupach zadaniowych (pododdziałach i oddziałach) wojska. Dopiero klęska w Wietnamie zmieniła sposób myślenia w kwestii morale przesuując większą uwagę na perspektywę makro tj. poziom morale armii jako całości i na społeczną legitymizację zewnętrznych operacji i interwencji wojska.

Badania podjęte w ramach Projektu będą miały charakter porównawczy, międzykrajowy i prowadzone będą także w odniesieniu do instytucji i organizacji pozamilitarnych. Oznacza to, że oprócz wojska objęte nimi zostaną takie służby, jak: policja, straż graniczna, straż pożarna a także jednostki administracji państwowej i samorządowej, funkcjonujące w systemie zarządzania kryzysowego. Uwzględniony zostanie dotychczasowy stan wiedzy teoretycznej na temat morale oraz wyniki badań krajowych i międzynarodowych, w zakresie tej problematyki. Będzie

to stanowiło dogodny punkt wyjścia do nowej konceptualizacji zjawiska morale w odniesieniu do szerokiego spektrum podmiotów morale, jednostek organizacyjnych i służb funkcjonujących współcześnie, w wymiarze instytucjonalnym – narodowym i międzynarodowym. W badaniach zamierza się również uwzględnić możliwe scenariusze rozwoju sytuacji w bliższym i dalszym otoczeniu podmiotów, od których w znaczącym stopniu będzie zależało nasze bezpieczeństwo. Przewiduje się więc analizowanie sposobu funkcjonowania i znaczenia morale w/w podmiotów fizycznych i prawnych w warunkach pokoju, kryzysu i hipotetycznego konfliktu zbrojnego.

Uzyskane w Projekcie wyniki badań przyczynią się do rozwoju kilku dyscyplin naukowych (psychologii, socjologii, nauki o organizacji i zarządzaniu, nauk prawnych, a także nauk o bezpieczeństwie i obronności).

Realizacja Projektu pozwoli także zebrać cenne doświadczenia w zakresie prowadzenia badań o charakterze inter- i transdyscyplinarnym, zarówno w warstwie merytorycznej jak i metodologicznej. Lepsze rozumienie istoty zjawiska morale oraz jego uwarunkowań w wymiarze narodowym i międzynarodowym oraz umiejętność wykorzystania tej wiedzy w praktyce, także edukacyjnej, powinny sprzyjać rozwojowi współpracy międzynarodowej między instytucjami i organizacjami narodowymi, odpowiedzialnymi za różne aspekty bezpieczeństwa. Zakłada się, że będzie to służyć umacnianiu systemu bezpieczeństwa narodowego i jego „kompatybilności” z analogicznymi systemami w innych krajach UE i NATO. Osiągnięta w ten sposób „wartość dodana” będzie szczególnie przydatna w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych, wykraczających poza granice jednego kraju.

Koncepcja i plan badań

W realizacji Projektu przewiduje się dwie *fazy* badań, a w nich pięć *etapów*. W fazie I będą realizowane badania monodyscyplinarne, prowadzone m.in. przez psychologów, socjologów i przedstawicieli innych, w/w dyscyplin naukowych, z wykorzystaniem charakterystycznych dla poszczególnych dyscyplin metod, technik i narzędzi badawczych. W fazie II przeprowadzone zostaną badania o charakterze inter- i transdyscyplinarnym. Szerzej na ten temat w punkcie 4.

Faza I obejmie 2 etapy: *Etap 1* – dwanaście miesięcy – analiza poglądów i stanowisk przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych w kraju i poza jego granicami, zajmujących się problematyką morale w poszczególnych obszarach wiedzy, dziedzinach i dyscyplinach naukowych; *Etap 2* – sześć miesięcy – analiza badań nad badaniami na temat morale, zwłaszcza ich podstaw teoretycznych i orientacji metodologicznych.

Faza II obejmie 3 etapy, w których prowadzone będą badania o charakterze inter- i transdyscyplinarnym:

- *Etap 3* – sześć miesięcy – porządkowanie i klasyfikowanie zebranego materiału teoretycznego;
- *Etap 4* – sześć miesięcy – przygotowanie zestawień i charakterystyk czynników warunkujących morale w odniesieniu do różnych sytuacji i różnych podmiotów, przeprowadzenie analiz i teoretycznych uogólnień;
- *Etap 5* – sześć miesięcy – opracowanie nowych, możliwych do zastosowania ogólnych modeli badań morale oraz koncepcji oddziaływań edukacyjnych służących doskonaleniu morale objętych badaniami podmiotów.

Aby rozwiązać sformułowany wyżej problem badawczy przyjęto następujące cele badawcze:

- 1) *Zidentyfikowanie dotychczas istniejących modeli badań morale – ich silnych i słabych stron, co umożliwi lepsze poznanie istoty zjawiska morale oraz wyjaśnienie uwarunkowań jego poziomu i charakteru.*
- 2) *Określenie znaczenia morale dla funkcjonowania jednostek administracji samorządowej i państwowej oraz objętych badaniami służb mundurowych, określenie podobieństw i różnic w sposobach funkcjonowania morale w badanych grupach.*
- 3) *Opisanie i wyjaśnienie kulturowych uwarunkowań morale, ze zwróceniem szczególnej uwagi na znaczenie kultury organizacyjnej i informacyjno-komunikacyjnej, kultury prawnej i kultury bezpieczeństwa.*
- 4) *Opracowanie koncepcji badań morale administracji samorządowej, służb mundurowych i instytucji państwowych, w tym opracowanie metod, technik i narzędzi badawczych dostosowanych do specyfiki funkcjonowania wymienionych wyżej podmiotów.*
- 5) *Opracowanie koncepcji doskonalenia morale pracowników jednostek administracji samorządowej, służb mundurowych i instytucji państwa.*

Wyniki badań wstępnych zostały zaprezentowane i wstępnie zweryfikowane podczas V Transdyscyplinarnej Konferencji Naukowej: *O potrzebie i możliwościach diagnozowania oraz doskonalenia morale żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych*, zorganizowanej w dniu 26 listopada 2015 r. w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach. Materiały z tej konferencji ukazały się w dwutomowym dziele *Morale*, Wyd. WCEO im. płk dypl. M. Porwita, Warszawa 2016. Tom I, *Teoretyczne i metodologiczne aspekty badania fenomenu morale*, red. nauk. M. Cieślarczyk i A. Skrabacz, Tom II, *Morale w świetle wyników badań i w procesie dydaktycznym*, red. nauk. M. Fałdowska, A. Filipek, J. Ważniewska.

W monografii tej znalazły się artykuły kierownika Projektu (A. Kołodziejczyk, *Przegląd stanowisk w badaniu morale*) i kierowników zadań (M. J. Dyrda, J. Zienkiewicz, *Morale – potrzeba modelowania*, M. Cieślarczyk, *Relacje między morale a kul-*

turą organizacyjną i kulturą bezpieczeństwa, S. Jarmoszko, *Morale a zagadnienie kultury honoru*, M. Marcinkowski, J. Świniarski, *Kultura fizyczna w moralno – bojowym przygotowaniu żołnierzy*). Wyniki badań wstępnych zostały wykorzystane do opracowania niniejszego projektu.

Efektym finalnym Projektu będzie opracowanie Raportu końcowego z badań na temat „Morale w służbie publicznej – cywilnej i mundurowej”, który wydany zostanie w j. polskim oraz j. angielskim.

Metodyka badań

Biorąc pod uwagę specyfikę przedmiotu badań, sformułowanego problemu i przyjętych celów badawczych zdecydowano się przyjąć dwufazowy sposób przeprowadzenia badań, uwzględniając pięć etapów.

W fazie I, tj. zbierania danych, ich analizy i syntezy, przeprowadzone zostaną *badania monodyscyplinarne*. Oznacza to, że badacze reprezentujący różne dyscypliny naukowe będą pozyskiwać niezbędne dane przy pomocy charakterystycznych i sprawdzonych w ramach danej dyscypliny technik i narzędzi badawczych.

Faza I będzie składała się z 2 etapów.

- etap 1 – trwający 12 miesięcy – zostanie podzielony na dwie części. Przez *pierwsze 6 miesięcy* przedstawiciele poszczególnych dyscyplin naukowych zaangażowani w realizację niniejszego Projektu będą spotykać się co najmniej dwa razy w miesiącu w celu wypracowania wspólnej „platformy badawczej”. Pozwoli to osiągnąć jednoznaczność rozumienia podstawowych pojęć i przyjętych celów oraz problemów badawczych, a także zapewni „kompatybilność” stosowanych metod, technik i narzędzi badawczych. W ciągu *końcowych 6 miesięcy* badania będą realizować przedstawiciele poszczególnych dyscyplin naukowych, analizując poglądy i stanowiska prezentowane w literaturze przedmiotu w „swoich” obszarach wiedzy, dziedzinach i dyscyplinach naukowych w kraju i poza jego granicami w odniesieniu do istoty i znaczenia *morale* oraz jego uwarunkowań.
- etap 2 – trwający 6 miesięcy – w którym przedstawiciele poszczególnych dyscyplin przeprowadzą *badania nad badaniami na temat morale* w kraju i poza jego granicami, zwracając szczególną uwagę na podstawy teoretyczne tych badań i spotykane orientacje metodologiczne.

W fazie II, czyli podczas analiz i teoretycznego uogólniania, niezbędne będzie *podejście inter- i transdyscyplinarne*. W tym celu wykorzystane zostaną doświadczenia z I fazy badań, a szczególnie te, które zostaną zebrane podczas wypracowania wspólnej „platformy badawczej”, ale także dotychczasowe doświadczenia pracowników Transdyscyplinarnego Centrum Badania Problemów Bezpie-

czeństwa UPH w Siedlcach, zdobyte w czasie realizacji *Projektu System Bezpieczeństwa Narodowego RP* (projekt w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa finansowany ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju – umowa Nr DOBR/0076/R/ID1/2012/03 z dnia 18.12.2012 r., numer rejestracyjny projektu: OROB/0076/03/001).

Integracja metod, technik i narzędzi badawczych, wykorzystywanych przez przedstawicieli ww. dyscyplin naukowych, oraz efektów ich pracy zostanie dokonana także w oparciu o *meta metodę*, opisaną przez Prof. P. Sztompkę w publikacji: *Wyzwania wobec nauk społecznych. Głos w dyskusji z udziałem Profesorów: A. Koja, A. Koźmińskiego, A. Kuklińskiego, E. Mokrzyckiego, Z. Sadowskiego, J. Szackiego, J. Tazbira, J. Woleńskiego, P. Sztompki*. Dyskusję przeprowadził i tekst przygotował do druku A. Flis, Kraków 1999, s.123-129. Ograniczoność miejsca w „Skróconym opisie Projektu” nie umożliwia szczegółowego omówienia tej „meta metody”. W tym miejscu można tylko dodać, że sugerowana przez Prof. P. Sztompkę *meta metoda* stanowiła inspirację do opracowania niniejszego Projektu i znajduje ona odzwierciedlenie w strukturalizacji punktu 3. *Koncepcja i plan badań*, oraz punktu 4. *Metodyka badań*.

II faza badań będzie podzielona na trzy kolejne etapy:

- *Etap 3* – trwający *sześć miesięcy* – będzie obejmował: a/ porządkowanie i klasyfikowanie materiału teoretycznego, zebranego w I fazie badań, dotyczącego *istoty i znaczenia morale*, oraz b/ przygotowanie zestawień i charakterystyk *czynników warunkujących morale* w odniesieniu do różnych sytuacji, w których funkcjonują uwzględniane w badaniach podmioty; c/ opracowanie syntez i teoretycznych uogólnień dotyczących zagadnień ujętych w punktach a/ i b/.

W wyniku analizy historyczno-porównawczej dokonany zostanie przegląd stanowisk obecnych w historii myśli społecznej na temat morale, a uzyskana w ten sposób wiedza wykorzystana zostanie w kolejnych etapach badań w realizacji poszczególnych zadań badawczych służących osiągnięciu zakładanych celów.

Wyprowadzone zostaną także wnioski i rekomendacje dotyczące wartościowych poznawczo i praktycznie użytecznych podejść badawczych nad zjawiskiem morale na różnych poziomach ogólności (makro, mezo, mikro), w odniesieniu do różnych jednostek organizacyjnych i struktur oraz instytucji i służb.

- *Etap 4* – trwający *sześć miesięcy* – będzie uwzględniał: porządkowanie i klasyfikowanie zebranego materiału teoretycznego oraz jego analizę i syntezę pod kątem podobieństw i różnic w rozumieniu istoty zjawiska morale w poszczególnych krajach i w różnych kulturach. W wyniku takiego zabiegu powstanie typologia definicji morale (pojęciowych i operacyjnych), a ponadto określone zostaną relacje pomiędzy pojęciami *morale* a innymi pojęciami, takimi jak na przykład *moralność, spójność, esprit de corps*.

Etap ten obejmuje także opracowanie zestawień i charakterystyk czynników warunkujących *morale* różnych rodzajów służb publicznych, cywilnych i mundurowych, funkcjonujących w sytuacjach pokoju, kryzysu, konfliktu i potencjalnej wojny. Uwzględnione zostaną psychologiczne, prakseologiczne i socjologiczne uwarunkowania morale, zwracając szczególną uwagę na uwarunkowania kulturowe, a w niej kulturę organizacyjną i informacyjno-komunikacyjną, kulturę prawną i kulturę bezpieczeństwa; określenie zostaną także zależności między tymi rodzajami kultur a poziomem i charakterem morale objętych badaniami podmiotów.

- *Etap 5* – trwający sześć miesięcy – obejmuje opracowanie nowych, możliwych do zastosowania ogólnych modeli badań morale i koncepcji systemów doskonalenia kwalifikacji w tym zakresie, uwzględniając specyfikę funkcjonowania objętych badaniami podmiotów fizycznych i prawnych oraz uwarunkowania kulturowe. Wykonanie zadań w ramach tego etapu poprzedzone zostanie zrekonstruowaniem istniejących (aktualnie dostępnych) teoretycznych i empirycznych modeli badań tego fenomenu psychospołecznego i prakseologicznego, oraz analizą istniejących dotychczas koncepcji doskonalenia morale.

Podczas realizacji Projektu przewiduje się wykorzystanie *ilościowych i jakościowych metod* wykorzystywanych w psychologii i socjologii, w naukach prawnych i ekonomicznych, w naukach o bezpieczeństwie i obronności, a także stosowanych w ramach tych metod technik i narzędzi badawczych. W I i II fazie badań przewiduje się wykorzystanie *metod ilościowych i jakościowych*, a w ich ramach: kwestionariuszy ankiet, arkuszy wywiadów, arkuszy analizy dokumentów, arkuszy obserwacji, programów statystycznych i symulacyjnych programów komputerowych. Zakłada się ponadto wykorzystanie metody hermeneutycznej i interpretacyjnej; metody analizy: systemowej, porównawczej, scenariuszowej, wielokryterialnej i statystycznej; metody symulacyjnej i metody fenomenologicznej. Techniki i narzędzia badawcze niezbędne do realizacji poszczególnych zadań opracują i przedstawią do akceptacji kierownikowi Projektu osoby odpowiedzialne za realizację zadań 1-5 w szóstym miesiącu pierwszego etapu badań.

Zakłada się, że *próby badawcze* będą dobierane *celowościowo*, a *triangulacja* będzie obejmowała *badaczy* i stosowane przez nich *teorie* oraz *metody* badawcze, ale także *dane* uzyskane przy pomocy różnych technik i narzędzi badawczych.

8. Szczegółowy opis projektu/Full description in english

1. Research Project Objectives (*scientific problem aimed to be solved by the proposed project, project's research hypotheses*)

The implementation of the Research Project will allow to answer the following problematic questions: *“What does the essence of the phenomenon of morale consist in, what do its level and nature depend on, what is its significance to the functioning of administration and uniformed services at the time of peace, crises and a war on the national and international level?”* It is assumed that:

- 1) the current knowledge of the essence of the phenomenon of morale and its conditions is insufficient, which does not allow to diagnose or improve morale or to use such knowledge in practice, including the educational practice, despite an increasing significance of morale in the public service (both civil and uniformed service), on the national and international level;
- 2) knowledge deficit related to the essence of this phenomenon and its conditions hampers learning about mechanisms of its functioning with regard to different institutions and organisations on the national and international level;
- 3) learning about the cultural conditions of the functioning of morale with regard to national institutions subject to the research should contribute to the development of their effective cooperation with similar institutions on the international level, which is particularly important in crisis situations;
- 4) the character of the phenomenon of morale requires involving in the project implementation specialists from a few scientific disciplines that will use research methods, techniques and tools that are characteristic for their disciplines, and the material gathered by them will be analyzed and developed in the inter- and trans- disciplinary perspective, which will be discussed in greater details in the further part of the “Summarized Description of the Project”.

2. Significance of the project (*state of the art, justification for tackling specific scientific problems by the proposed project, pioneering nature of the project, the impact of the project results on the development of the research field and scientific discipline, economic and societal impact*)

So far morale has been defined and analysed mainly on the national level, with regard to armed forces and their organisational units, taking into account small task forces, i.e. units and subunits. As a result, publications focusing on this issue revealed “national” manners of understanding the phenomenon of morale and diverse methodological approaches perceived on the micro-structural and micro-social level. At the same time, in the hitherto attempts to research on morale this

phenomenon was analysed within the light of psychological or sociological knowledge. As a result of analysing literature one may observe that no inter- or trans-disciplinary research perspective was applied in the research on morale, which is necessary to understand the essence of this phenomenon, the principles of its functioning and practical significance. Such a situation does not promote describing or explaining the essence of the phenomenon, hampers defining the conditions, level and character of morale, in particular cultural conditions, which are of great significance in this aspect. As a result, there arise different problems connected with the application of knowledge in this scope in the practice of diagnosing and improving morale, also in the context of the developed international cooperation.

After the political changes in Poland the issue of morale was treated marginally in the syllabi of military universities, as a result of which commanders of different levels have insufficient knowledge in this scope. Moreover, this issue is not considered in syllabi of other universities, either, and the concept of morale is often confused with morality. The phenomenon of morale arouses greater and greater interest of not only representatives of uniformed services (armed forces, border guard, police, fire service and other services), but also politicians, employees of governmental and local administration and even businesspeople. It was found out during the 5th Trans-Disciplinary Scientific Conference entitled: *The needs and possibilities of diagnosing and improving morale of soldiers and officers of uniformed services*, held on 26 November 2015 at Siedlce University of Natural Sciences and Humanities.

In Poland research on morale was conducted for the first time in armed forces in the inter-war period in the context of the development of the sociology of army and war. After WWII, in People's Republic of Poland morale was analysed on the level of different organisational units of the Polish People's Army and considered within the context of socialist war science and the moral and political condition of the socialist army, which contributed to ideologisation of this issue, limited the cognitive value of the conducted analyses and research and reduced practical applicability of them. The situation in other socialist states was similar, which was connected with the afore-mentioned ideologisation of social sciences. In the western countries since the broadly-conducted research conducted on morale by the team of Samuel A. Stouffer, a lot of attention has been paid to the research and a lot of practical research has been carried out. However, a weak point of such research was the mono-disciplinary approach (psychological or sociological) and general focus on small task groups (units and subunits of armed forces). It was only the defeat in Vietnam that changed the way of thinking about morale, focusing more on the macro-perspective, i.e. the level of morale of the army as the whole and the social legitimisation of external military operations and interventions.

The research that will be carried out as part of the Project is of comparative and international nature.

It will be carried out also with regard to non-military institutions and organisations. What it means is that apart from the armed forces the research will also cover such services as police, border guard, fire service, and units of national and local administration functioning as part of the crisis management system. The hitherto theoretical knowledge of morale and the results of the national and international research on this issue will be taken into account in the Project. It will constitute a convenient starting point for the new conceptualisation of the phenomenon of morale with regard to a broad spectrum of entities, organizational units and contemporary services, in the institutional dimension, on both national and international level. The research is also intended to take into account the possible scenarios of the evolution of the situation in the close and distant surroundings of entities our security depends on to a considerable extent. Thus, an analysis will be made as regards the manner of functioning and significance of morale of the afore-mentioned natural and legal entities at the time of peace, crisis and hypothetical armed conflict.

The research results obtained in the Project will contribute to the development of several scientific disciplines (psychology, sociology, science of organisation and management, legal sciences, security and defence). The implementation of the Project will also allow to gain valuable experience in the scope of conducting inter- and trans-disciplinary research, both as regards the substance and methodology. Better understanding of the essence of the phenomenon of morale and its conditions on the national and international level and the ability to apply this knowledge in practice, including the educational practice, should contribute to the development of international cooperation between national institutions and organisations responsible for different aspects of security. It is assumed that it will contribute to the strengthening of the national security system and its compatibility with analogous systems in other Member States of the EU and NATO.

3. Work plan (outline of the work plan, critical paths, state of preliminary and initial research indicating feasibility of research objectives)

The Project is planned to be implemented in the two phases including five stages. The 1st phase will focus on the performance of mono-disciplinary research, conducted by (inter alia) psychologists, sociologists and representatives of other scientific disciplines mentioned above with the use of methods, techniques and tools specific for each discipline. The 2nd phase will be devoted to the research of inter- and transdisciplinary nature. More information on this issue is contained in item 4.

The 1st phase will include 2 stages:

Stage 1 – twelve months – analysis of views and positions of representatives of different scientific disciplines in Poland and abroad, dealing with the issue of morale in particular areas of knowledge, scientific fields and disciplines;

Stage 2 – six months – analysis of the research on the research on morale, in particular theoretical grounds and methodological orientation.

The 2nd phase will include 3 stages, as part of which inter- and trans-disciplinary research will be carried out:

Stage 3 – six months – ordering and classification of the gathered theoretical material;

Stage 4 – six months -preparation of specifications and characteristics of factors conditioning morale with regard to different situations and different entities, conducting analyses and theoretical generalisations;

Stage 5 – six months – development of new applicable general models of research on morale and concepts of the educational impacts used for improvement of morale of entities covered by the research.

The following research objectives have been set to solve the problem presented above:

- 1) *Identification of the hitherto models of research on morale, including their strengths and weaknesses, to better understand the essence of the phenomenon of morale and explain the conditions of the level and character of morale.*
- 2) *Definition of the significance of morale to the functioning of local and national administration units and uniformed services subject to the research, definition of similarities and differences in the ways of functioning of morale in the analysed groups.*
- 3) *Description and explanation of cultural conditions of morale, with special attention paid in particular to the significance of organisational culture, information and communication culture, legal culture and security culture.*
- 4) *Development of a concept of morale of local administration, uniformed services and state institutions, including development of research methods, techniques and tools adapted to the specificity of the functioning of the entities listed above.*
- 5) *Development of a concept of improvement of morale of employees of local administration units, uniformed services and state institutions.*

The results of initial research were presented and initially verified during the 5th Interdisciplinary Scientific Conference *The needs and possibilities of diagnosing and improving morale of soldiers and officers of uniformed services*, held on 26 November 2015 at Siedlce University of Natural Sciences and Humanities. The materials from the conference were printed in the publication composed of two volumes entitled “Morale”, Wyd. WCEO im. płk dypl. M. Porwita, Warszawa 2016. Volume I, *Teoretyczne i metodologiczne aspekty badania fenomenu morale*, scientific ed. M. Cieślarczyk

and A. Skrabacz, Volume II, *Morale w świetle wyników badań i w procesie dydaktycznym*, scientific ed. M. Fałdowska, A. Filipek, J. Ważniewska. The monograph contains articles by the Project Manager (A. Kołodziejczyk, *Przegląd stanowisk w badaniu morale*) and Task Managers (M. J. Dyrda, J. Zienkiewicz, *Morale – potrzeba modelowania*, M. Cieślarczyk, *Relacje między morale a kulturą organizacyjną i kulturą bezpieczeństwa*, S. Jarmoszko, *Morale a zagadnienie kultury honoru*, M. Marcinkowski, J. Świniarski, *Kultura fizyczna w moralno – bojowym przygotowaniu żołnierzy*). The results of initial research were used for the preparation of this document.

The Project's final result will be the preparation of the Final report on the research on "Morale in public service – civil and uniformed service", to be published in Polish and English.

4. Research Methodology (*underlying scientific methodology, data reduction and treatment schemes, type and degree of access to the equipment to be used in the proposed research*)

Taking into account the specificity of the subject of the research, the formulated problem and the adopted research objectives a decision was made to carry out the research in the two phases and in five stages.

In the 1st phase, devoted to gathering, analysis and synthesis of data, *mono-disciplinary research* will be conducted. It means that researchers representing different scientific disciplines will gather necessary data with the use of research techniques and tools that are typical of a given scientific discipline and have been verified in this discipline.

The 1st phase will consist of 2 stages.

- stage 1 – *lasting 12 months* – which will be further divided into two parts. For first 6 months representatives of given scientific disciplines involved in the realization of the Project will held meetings at least two times a month in order to elaborate the "research platform". It will allow acquiring uniformity in understanding of basic notions and established goals as well as research problems. It will also ensure the compatibility of used research methods, techniques and tools. In course of *next 6 months research will be conducted by representatives of given scientific disciplines* through the analyses of views presented in the literature in "their" areas of knowledge, scientific fields and disciplines in the country and outside its borders in relation to *morale* and its conditions.
- stage 2 – *lasting 6 months* – in which the representatives of given scientific disciplines conduct *research concerning studies on morale* in the country and outside its borders with a special attention paid to theoretical bases of these studies and the established methodological directions.

In the 2nd phase, i.e. at the time of carrying out analyses and theoretical generalisation, the *interand trans-disciplinary approach* will be required. For this purpose there will be applied experience from the 1st phase of research collected during elaboration of the common “research platform”, as well as the hitherto research experience of the employees of the Trans-Disciplinary Centre for Research on Security Issues of Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, gained during the implementation of the project “National Security System of the Republic of Poland” (project in the scope of defence and security of state, financed from the funds of the National Centre for Research and Development – agreement No. DOBR/0076/R/ID1/2012/03 dated 18/12/2012, project registration number: O ROB/0076/03/001).

Integration of research methods, techniques and tools used by representatives of the abovementioned scientific disciplines and effects of their work will be made on the basis of *meta method* described by Prof. P. Sztompka in the publication: *Wyzwania wobec nauk społecznych. Głos w dyskusji z udziałem Profesorów: A. Koja, A. Koźmińskiego, A. Kuklińskiego, E. Mokrzyckiego, Z. Sadowskiego, J. Szackiego, J. Tazbira, J. Woleńskiego, P. Sztompki. The discussion was held and the text was prepared to publication by A. Flis, Kraków 1999, p.123-129.* The limitation of the space in the “Summarized Description of the Project” does not allow discussing the “meta method” in detail. It can be mentioned that the *meta method* was an inspiration to prepare this Project and is reflected in the structure of item 3 Research concept and plan and item 4 Methodology of research.

The 2nd phase of research will be divided into 3 stages:

Stage 3 – lasting 6 months – will include:

- a/ putting into order and classification of theoretical material, collected in the 1st stage of research concerning *the essence and the significance of morale*,
- b/ preparation of sheets and characteristics of *factors which shape morale* in relation to various situations in which the entities covered by research function,
- c/ *elaboration of syntheses and theoretical generalizations* concerning issues indicated in points a/ and b/.

As a result of the historical and comparative analysis there will be reviewed positions on morale expressed in the history of the social thought and the knowledge gained in this way will be used in the further stages of research as part of performance of particular research tasks aimed to accomplish the adopted objectives. As a result of this analysis conclusions and recommendations will be made as regards the valuable (in the cognitive and practical aspect) and useful research approaches to the phenomenon of morale on different generality levels (macro, mezzo, micro) with regard to organisational units and structures as well as institutions and services.

Stage 4: – lasting 6 months – will include ordering and classification of the gathered theoretical material and its *analysis and synthesis as regards similarities and differ-*

ences in the understanding of the phenomenon of morale in particular countries and cultures. It will result in development of the typology of the definition of morale (conceptual and operational) and, furthermore, definition of the relations between the concept of morale and other concepts, such as *morality, cohesion, esprit de corps*. That stage includes also the development of specifications and characteristics of *factors conditioning morale* of different types of public services, both civil and uniformed, functioning at the time of peace, crisis, conflict and a potential war.

Psychological, praxeological and social conditions of morale will be taken into account, with special attention paid to cultural conditions: organisational culture, information and communication culture, legal culture, security culture. The interdependencies between these types of culture and the level and character of morale of entities covered by the research will also be discussed.

Stage 5 – lasting 6 months – consists of presentation of new, applicable general models of research on morale and concepts of the qualifications improvement system in this scope, taking into consideration the specificity of the functioning of natural and legal entities covered by the research as well as cultural factors.

Performance of tasks as part of this stage will be preceded with reconstruction of the existing theoretical and empirical models of the research of this psychological, social and praxeological phenomenon, and an analysis of the concept of improvement of morale.

During the implementation of the Project there will be applied *quantitative and qualitative research methods* used in psychology and sociology, in legal and economic sciences, in sciences of security and defence and to apply research methods, techniques and tools applied in these scientific disciplines. Both quantitative and qualitative methods are planned to be applied in the first and second phase, including questionnaires, surveys, interview sheets, document analysis sheets, observation sheets, statistical programmes and simulation-based computer programmes. Furthermore, the hermeneutical and interpretation methods, the following analysis methods: systems, comparative, scenario, multi-criteria and statistical analysis methods, simulation method and phenomenological method are planned to be applied. Research techniques and tools necessary for realization of given tasks will be prepared by persons responsible for realization of tasks 1-5 in the sixth month of the first stage of research and presented to acceptance to the supervisor of the Project. It is assumed that *research samples* will be chosen *purposefully* and triangulation will include *researchers, methods and theories* applied by them as well as *data* collected with the use of various research techniques and tools.